

Cronica Externă

— Afacerea Moltke-Harden —

De mult n'a mai făcut în lume o afacere atita zgomot, ca afacerea Moltke-Harden. Și era firesc să fie așa. O afacere scandaloasă atrage atenția lumii, chiar cînd cei ce sînt implicați într'însa nu sînt decît niște tineri fără însemnătate, și cînd ea are loc într'o țară cunoscută prin destrăbălarea moravurilor ei. Dar încă, cînd o asemenea afacere se întîmplă într'o țară, care avea monopolul moralității și al virtuții și cînd persoanele amestecate într'însa sînt persoane ocupînd situațiuni înalte și exercitînd asupra mersului statului o întinsă și hotărîtoare influență.

Afacerea Moltke-Harden are, însă, o deosebită însemnătate, nu ca afacere scandaloasă, ci ca afacere politică. Puține afaceri au avut darul să aibă repercusiuni politice mai grave; puține afaceri au atras după ele mai multe prăbușiri,—prăbușiri de credințe; de prestigii, de legende, de persoane și de concepții.

Într'adevăr, afacerea Moltke-Harden a prăbușit tot ce în Germania rămăsese neatîns și nepătat. În primul rînd, ea a nimicît credința ce lumea o avea despre înalta moralitate a poporului german. Puritanismul protestant, care prezidase la înființarea și la organizarea Germaniei moderne, înconjurase poporul german cu o aureolă de virtute, care părea lumii cu atît mai strălucitoare, cu cît nimic nu venise pînă astăzi s'o păteze sau s'o întunece. Iar pe de altă parte, sferile conducătoare din Germania știuseră să ia toate măsurile posibile ca să întărească în spiritele oamenilor această credință. În toate cuvîntările oficiale se slăviau virtuțile germane, pretutîndenî nu era vorba decît de superioritatea morală a poporului german asupra celorlalte popoare, nu se scăpa o ocazie pentru a se pune în contrast admirabilele virtuți teutonice cu desfrîul ce domnește, ce roade și putrezește moravurile și sufletul omenirii.

Așa că lumea, întreținută în această atmosferă de laude, a rămas trăsniță cînd Harden a ridicat vîlul moralității aparente a poporului ger-

man și când în dosul acestui vâl cu meșteșugire zugrăvit s'au văzut scene scandaloase, moravuri destrăbălate, o imensă desfășurare de turpitudini și de viții rușinoase. Azi aureola moralității germane s'a stins. Toți știu că în Germania se petrec, pe o scară întinsă, aceleași scene scandaloase ca și în celelalte țări, ba chiar că acolo sînt mai răspîndite, decît aiurea, anume perversități și prin urmare că poporul german nu mai este îndrituit să se îniașeze lumii ca apărătorul moralei, nici să privească de sus sărmana omenire în numele superiorității ei morale și în numele cinstei ei nepătate. Aceasta va fi primul și de sigur nu cel mai neînsemnat din rezultatele afacerii Moltke-Harden.

Pe lângă această credință, afacerea Moltke-Harden, a distrus și o legendă, o legendă foarte răspîndită și foarte nenorocită. Germanii nu se mulțumeau să proclame pretutindeni virtuțile lor, ei căutau să stabilească legenda că superioritatea lor morală decurge din forma lor de guvernămînt, că este absolut imposibil ca o țară, care este condusă de ideile democratice, în care nu există autoritarismul, să înfrîneze destrăbălarea morală. Scandalurile parlamentare din Franța, afacerea Panama în deosebi, slujeau Germanilor drept pildă a femeinicii acestor afirmațiuni. Și fiindcă și aci nimic nu venise să distrugă legenda stabilită, ea se întindea din zi în zi, prindea mereu rădăcini mai adînci și ajunsese în cele din urmă sa se lățească până într'alta, încît toată lumea o primea ca un adevăr indiscutabil, care nu suferea nici critica, nici contradicerea. Ei bine, afacerea Moltke-Harden nu mai lasă pe urma ei nici un crîmpeu măcar din această legendă. Toată lumea s'a convins azi că nu toama de guvernămînt, că nu democratizarea sau nedemocratizarea statelor este cauza destrăbălării morale, că adevăratele cauze ale imoralității și ale lipsei de virtute trebuie căutate aiurea și că este o iluzie să-ți închipuești că în lumea modernă, cu viața ei complexă, cu legăturile multiple dintre o societate și alta, cu confuzia tot mai mare de obiceiuri, de aspirații și de gusturi, statele pot fi împărțite în două categorii: în cele morale și în cele imorale. Asemenea clasificățiuni artificiale pot izvorî din ipocrizia unora sau din interesele politice ale altora, dar nu din realitatea a tot puternică a lucrurilor.

Cum că afacerea Moltke-Harden a distrus o sumă de persoane care jucau în Germania și în genere pe scena politicii internaționale un rol de căpetenie, despre aceasta nici nu mai incapa îndoaia.

Nu mai vorbim de Principele de Eulemburg, de Contele Lynar, de Generalul Kessel, de Contele Hohenau și de Generalul Moltke, cari au căzut prea jos, ca să le mai facem cinstea de a ne ocupa de mult pătatle lor persoane. Dar pe lângă acești oameni zdrobiți a rămas în picioare cineva, care are în lume o situație prea înaltă pentru ca prezența lui însăși în această afacere să nu ne oprească: e Împăratul Wilhelm. Bine înțeles, nimeni nu zice că Germanicul Împărat a fost amestecat în scenele scandaloase, pe care procesul Harden ni le-a desvăluit, dar nu e

mai puțin adevărat că și Wilhelm II, ese rănit din acest proces. Toți, dar absolut toți cei ce au fost implicați în această afacere murdară, erau amici intimi ai lui Wilhelm II, sfetnicii lui cei mai ascultați și cei mai iubiți. Cine nu cunoaște amicitia împăratului Wilhelm pentru Philly Eulenburg, cine nu știe că dintr'un simplu conte, fără alte daruri decît un medlocru talent poetic, și fără alte merite decît oarecare aptitudini pentru compoziția muzicală, favoarea împărătească l-a înălțat la rangul de ambasador la Viena, la demnitatea de principe și că îl rezerva până și pentru succesiunea lui Bülow.

Cum se face că împăratul să fi trăit în intimitatea acestui cenaclu de perversi? Cum se face că tocmai pe ei l-a ales ca să-i încarce cu onoruri și cu glorie? Cum de nu a văzut nimic, cum de nu a bănuțt nimic în contactul zilnic ce avea cu acești vechi favoriți? De mult se plîngea lumea în Germania de atot puternicia camarilei imperiale, care, fără să aibă vre-o răspundere, conducea de fapt destinele imperiului. Deja așa, tirania aceasta ocultă era antipatică opiniei publice, care simțea loviturile ei, fără să aibă măcar mîngierea de a o vedea la față, dar în sfîrșit lumea o răbda, căci o credea cinstită în moravuri, chiar dacă era greșită în influența ei. Ce să zică astăzi însă poporul german, cînd constată că camarila imperială nu era numai nefastă politicește, dar scriboasă moralmente, că era o camarilă de homosexuali, nu o camarilă de curtezani? Ce încredere să mai aibă în cunoștința de oameni a împăratului, cum să mai creadă în simțul politic al omului, care a înlocuit sfaturile lui Bismarck prin influența unei asociațiuni de homosexuali? Știm că poporul german e poporul cel mai monarhic, că ceea ce în alte țări ar fi îndesulător pentru a răsturna o întreagă dinastie, nu e suficient în Prusia nici pentru a întuneca popularitatea unui monarh,—dar tot nu se poate ca acest principiu al monarhiei, atot puternic peste destinele unei țări, să rămie neștirbit în încrederea națiunii, cînd se vede pe ce mîni influența coroanei a alunecat și cînd un popor întreg își poate zice că soarta lui și a Europei au fost hotărîte în atmosfera de vișiu a saloanelor dela Liebenberg. Intre două declarațiuni înflăcărute de homosexuală iubire.

Nu numai poporul german, dar lumea întreagă e în drept să se îngrijească și să se înspăimînte de cele ce a aflat prin procesul Harden și iată de ce împăratul Wilhelm nu poate să nu iasă micșorat din aceste dezbateri, micșorat ca om de stat, micșorat ca reprezentant al principului monarhiei autoritare.

În fine, tot cu afacerea Harden s'a prăbușit și prestigiul militarismului german. Militarismul german se bucura de un mare prestigiu moral nu numai în Germania, dar și în străinătate. Toți lăudau admirabila disciplină a armatei, influența moralizatoare ce a exercitat asupra educațiunii maselor populare. Lipsa de intelectualitate și cultura neîndesulătoare a unor sfere militare se scuza prin beneficiile morale ce națiunea trăgea din corpul ei ofițeresc. Cine zicea ofițer german, putea spune

un om de o cultură insuficient dezvoltată, dar trebuia să spue un om de onoare, care străbate viața cu fruntea sus ca și cîmpul de batae, fără ca nici unui din păcatele ce înjosesc omul să-l fi ispitit sau să-l fi abătut din calea lui cea dreaptă. Ei bine, nici acest prestigiu n'a putut să supravețuiască geniului distrugător al afacerii Harden.

Ce prestigiu de moralitate să mai aibă o armată, în care comandantul suprem al garnizoanei Berlinului, cel mai lăudat și cel mai răsfățat dintre generali, purtătorul unui nume ilustru, amicul și intimul împăratului, apăsa cu spasme amoroase pe nările lui perverse batistele lui Phily Eulenburg, ce prestigiu să mai aibă o armată, în care garda imperială mărturisește că avea toată cunoștința de scenele scandalose din vila contelui Lynar, în care soldații se dădeau, pe o scară întinsă, la moravuri rușinoase, purtau semne distinctivă ca să se recunoască pe stradă și în care ofițerii tăceau și ascundeau turpitudinile, în loc să le denunțe și să le înfrîneze?

În această privință, putem spune că afacerea Mollke-Harden a adus Herveismului cele mai mari servicii. Dacă Herveismul se va răspîndi în Germania, va fi desigur fiindcă după desbaterile din Berlin, armata nu va mai putea să aibă în ochii populației prestigiul pe care l-a avut până astăzi. E chiar aci—trebuie s'o mărturisim—ceva foarte dureros. Ce crudă ironie a soartei să vezi, că tocmai numele lui Mollke este amestecat în faptele, ce contribuie la distrugerea prestigiului militar german. Numele lui Mollke și armata germană au mai fost împreunate, dar în pagini glorioase, în pagini de organizare și de izbîndă; păcat că ele trebuesc să se regăsească împreunate azi, în pagini de decadență și de rușine! Dar, în urma urmei, toate aceste prăbușiri sînt secundare; marea lovitură, pe care a dat-o afacerea Mollke-Harden, e lovitură pe care a dat-o concepțiunii de guvernămînt a Germaniei moderne. Această afacere a dovedit tuturor, că Germania nu poate merge înainte cu actuala ei formă de guvernămînt. Un stat nu poate propăși cînd politica lui poate să fie ani de zile pe mîinele unui grup de corupți. El poate face progrese aparente, poate cîștiga victorii economice, care răpesc admirația lumii ce judecă superficial, dar nu poate clădi nimic sănătos și temeinic, căci se înalță pe o temelie putredă și la prima restriște tot edificiul se va surpa.

De mult, nu e vorbă, se susținea că forma democratică e singura care poate asigura fericirea adevărată a poporului german, dar lumea era neîncrezătoare. Fațada era prea strălucită ca să nu amețească și să nu înșele. Amintirea unui războiu glorios, dezvoltarea uimitoare a activității economice și a bogăției naționale nu se mulțumeau cu simple afirmațiuni, cereau dovada, dovada evidentă, indiscutabilă, care să distrugă credința veche și să deschidă și celor mai sceptici ochii asupra pericolelor guvernămîntului autoritar și personal.

Această dovadă, afacerea Mollke-Harden a făcut-o în chip luminos și neîndoelnic și poporul german e un popor prea practic, cu prea mult bun simț firesc, ca, în fața unei asemenea dovezi, să mai întîrzie și

să mai șovăiască în recunoașterea răului și în vindecarea lui. De aceea, procesul Harden trebuie privit ca punctul de plecare al unei noi evoluțiuni politice a imperiului german. Ea este piatra de hotar dintre politica reacționară de până astăzi și politica democratică de mîine. Cînd zicem aceasta, nu vrem să spunem că, dintr'o zi într'alta, se va schimba constituția în Germania. Nu, n'avem asemenea iluzii; pretîndem numai că sistemul actual nu va mai avea acea aprobare generală, acel sprijin tacit al maselor populare, care singur îngăduie într'o țară dătinuirea unei anumite forme de guvernămînt, și fără de care zilele lui sînt numărate. Ne va rămîne însă în totdeauna părerea de rău că, în loc ca această evoluțiune să fi isvorit în Germania în mod firesc, din frămîntările vieții publice și din conștiința luminată a maselor, ea să fi eșit din izvorul necurat al unei afaceri scandaloase.

I. G. Duca